Svitlana Romaniuk, Larysa Kolibaba and Oleksandra Antoniv, Українська мова в дипломатії та політиці. Підручник для студентів [Język ukraiński w dyplomacji i polityce. Podręcznik dla studentów], Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2025.

Bogdan Stus
Uniwersytet SWPS, Warszawa, Polska
bogdanswps@gmail.com

Podręcznik „Język ukraiński w dyplomacji i polityce" to doskonały wybór dla tych, którzy są zainteresowani nauką języka ukraińskiego jako obcego. Podręcznik składa się z 12 rozdziałów, które koncentrują się na konkretnym temacie z zakresu dyplomacji i polityki, a jego treści sprzyjają rozwojowi różnych kompetencji językowych, od morfologii i składni po praktyczne wykorzystanie języka ukraińskiego w autentycznych kontekstach komunikacji zawodowej. Uczniowie wykonują szeroki wachlarz ćwiczeń, które w dużym stopniu przyczyniają się efektywnego opanowania języka ukraińskiego oraz utrwalają wiedzę przyswojoną na wcześniejszym etapie nauki. Ponadto zadania są wszechstronne, interesujące, a także mają wysoką wartość merytoryczną i edukacyjną, co pozwala uczącym się przygotować się do uczestnictwa w licznych działaniach społecznych odbywających się w języku ukraińskim. W wyniku realizacji tego podręcznika uczniowie wzmocnią swój poziom biegłości językowej; nauczą się dostosowywać język do własnych potrzeb komunikacyjnych; nabędą więcej pewności siebie w praktycznym użyciu ukraińskiego; rozwiną umiejętność przedstawienia swoich poglądów i argumentów w sposób jasny i zwięzły; dowiedzą się, jakich konstrukcji językowych używają politycy w celu przekazywania swoich komunikatów, a także odkryją nowe przydatne zwroty, leksemy i konstrukcje gramatyczne występujące w warunkach komunikacji zawodowej w j. ukraińskim.

Inwazja Rosji na Ukrainę spowodowała masowe fale migracji Ukraińców na Zachód. Polska, Niemcy i Czechy należą do krajów, które wyraziły pełną solidarność z Ukrainą i chętnie przyjmują i wspierają uchodźców od początku wojny. Aby pomóc Ukraińcom w

zaspokojeniu podstawowych potrzeb i zalegalizowaniu ich pobytu, władze lokalne wprowadziły nowe zasady i przepisy, które umożliwiły im korzystanie z usług publicznych, w tym edukacji, opieki zdrowotnej i zatrudnienia. Chociaż te zmiany odegrały kluczową rolę, wielu Ukraińców odczuwało znaczące ograniczenia z powodu słabej znajomości języka społeczeństwa, do którego wyemigrowali. Takie okoliczności doprowadziły do potrzeby zatrudnienia pracowników z solidną znajomością języka ukraińskiego, między innymi w punktach informacyjnych, a także innych miejscach publicznych, w tym szpitalach, przychodniach i instytucjach edukacyjnych. Język ukraiński stał się niezwykle popularny nie tylko w krajach Europy, lecz również na całym świecie, co sprawia, że coraz więcej ludzi wykazuje się zainteresowaniem jego nauką.

Zdecydowałem się na napisanie tej recenzji, ponieważ podręcznik „Język ukraiński w dyplomacji i polityce", którego autorkami są Svitlana Romaniuk, Larysa Kolibaba i Oleksandra Antoniv, jest niezwykle cennym źródłem wiedzy, które pozwala studentom rozwijać i utrwalać praktyczne umiejętności posługiwania się językiem ukraińskim w szerokim spektrum sytuacji zawodowych i społecznych. Język dyplomacji pomaga w rozwiązywaniu konfliktów społecznych i sprzyja budowaniu dobrych relacji. Sprawia, że komunikacja międzyludzka staje się konstruktywna i sensowna. Realizacja tego podręcznika zapewni szereg umiejętności językowych, które mogą okazać się przydatne w szerokim spektrum sytuacji zawodowych. Uczniowie rozwiną umiejętność posługiwania się językiem ukraińskim na wysokim poziomie, zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej. Nauczą się również dobierać odpowiednie środki gramatyczne i retoryczne, a także dostosowywać je do każdego kontekstu w zależności od celów i zamiarów komunikacyjnych.

Podręcznik „Język ukraiński w dyplomacji i polityce" przeznaczony jest dla osób, które nabyły ugruntowaną znajomość języka, co najmniej na poziomie B2 i poszukują możliwości dalszego podnoszenia własnych kompetencji do poziomu C1-C2, w szczególności z zakresu polityki i dyplomacji. Uwagę przyciąga prosta i logiczna struktura projektu oraz zgodne z zasadami merytorycznymi treści odpowiadające wymogom instytucji edukacyjnych. Szeroki wachlarz autentycznych ćwiczeń pozwoli uczniom zanurzyć się w atmosferze komunikacji politycznej oraz zgłębić elementy językowe stosowane przez różne organy władzy do przekazywania informacji. Dzięki unikalnym i wszechstronnym zadaniom, skupiają się oni na rozległej praktyce licznych obszarów językowych, w tym gramatyce, morfologii, pisaniu, mówieniu oraz tłumaczeniu, co jest cechą charakterystyczną tego podręcznika. Ponadto autorki zastosowały najczęściej używaną terminologię polityczną i dyplomatyczną, a także

wiele innych środków językowych, aby uczący się mogli nabyć nowe umiejętności sprzyjające realizacji własnych celów komunikatywnych. To sprawia, że recenzowany podręcznik może być stosowany do nauczania zarówno na uczelniach państwowych, jak i prywatnych. Jest najbardziej odpowiedni dla osób uczących się języka ukraińskiego jako obcego na poziomie zaawansowanym, w tym pracowników instytucji rządowych, a także ludzi, którzy chcieliby biegle posługiwać się ukraińskim na poziomie profesjonalnym.

Podręcznik składa się z dwunastu rozdziałów, które koncentrują się na konkretnym obszarze komunikacji w sferze dyplomacji i polityki. Do tematów należą m.in. *Przemówienie inauguracyjne*, *Program polityczny*, *Obieg dokumentów politycznych*, *Język dokumentów legislacyjnych. Konstytucja, ustawy, uchwały Rady Najwyższej*. Każdy z rozdziałów zawiera krótkie wprowadzenie mające na celu zaznajomienie uczniów z kluczowymi koncepcjami, które powinni opanować. Warto zaznaczyć, że autorki stosują różne strategie i różne podejścia dydaktyczne, by przedstawić nowe zjawiska w sposób łatwy i zrozumiały. Dlatego możemy stwierdzić, że ten podręcznik odpowiada również tej grupie osób, które nie miały dotychczas styczności z terminologią polityczną i dyplomatyczną. Przykładowo, w rozdziale 6 (s.77) pod tytułem „Obieg dokumentów dyplomatycznych. Notatka dyplomatyczna", uczniowie pracują z tekstem, tłumacząc pewne wyrazy na język polski. W trakcie wykonania tego zadania, zapoznają się z różnymi rodzajami dokumentów dyplomatycznych, a także do jakich celów komunikacyjnych one służą. W rozdziale 8 „Wybory" (s. 109) uczący się odwołują się do źródeł referencyjnych w celu znalezienia informacji na temat podanych terminów, a następnie tłumaczą je na język polski. W rozdziale 9 „Program polityczny" (s. 125) powinni samodzielnie zdefiniować pojęcie *kampania wyborcza*, określić jego cele, powody przygotowania oraz grupę docelową. Materiały edukacyjne zawarte w książce obejmują przemówienia inauguracyjne, wystąpienia polityków w parlamencie, przemówienia prezydentów, a także przemówienia wyborcze.

W kontekście komunikacji zawodowej istotne jest m.in. przestrzeganie pewnych norm językowych, umiejętność przekazywania komunikatów, przekonujące i lakoniczne argumentowanie, uczestnictwo w różnorodnych praktykach komunikacyjnych oraz dostosowanie języka do indywidualnych potrzeb i celów, aby osiągnąć pozytywny rezultat. Jasność, przejrzystość, spójność, trafność i odpowiedni przepływ informacji sprawiają, że komunikacja jest skuteczna, sensowna i konstruktywna, co prowadzi do niskiego prawdopodobieństwa nieporozumień i trudności w rozmowach społecznych. Recenzowany podręcznik spełnia te kryteria. Ćwiczenia są zróżnicowane i zaprojektowane w taki sposób,

aby uczący się mogli przygotować się do regularnego uczestnictwa w różnych wydarzeniach w języku ukraińskim, a także pokazać, w jaki sposób ten język jest używany do tworzenia dokumentów politycznych oraz przekazywania określonego komunikatu publiczności. W niektórych zadaniach poznają oni zasady stosowania różnorodności czasowników, przymiotników, rzeczowników i przyimków, tworzą własne zdania z kluczowymi słowami, uzupełniają luki w tekstach i tabelach, udzielają szczegółowych odpowiedzi na pytania itp. Ponadto warto zaznaczyć, że w każdym rozdziale ćwiczą też umiejętność tłumaczenia tekstów z języka polskiego na ukraiński i odwrotnie, co zapewnia uczniom rozległą praktykę językową. Angażując się w zadania tłumaczeniowe, uczą się m.in. rozróżniać niuanse znaczeniowe, dobierać odpowiednie słownictwo oraz udoskonalają poprawność gramatyczną języka ukraińskiego. Poza tym słuchają, czytają, dyskutują, porównują i analizują przemówienia takich polityków, jak Andrzej Duda, Wołodymyr Zełeński, Petro Poroszenko, a także inne teksty o tematyce politycznej, zwracając uwagę na prawidłowy sposób użycia określonych wzorców językowych. Oto kilka przykładów zadań, jakich uczniowie mogą się spodziewać: „Wstaw słowa w nawiasach w poprawnej formie gramatycznej i przetłumacz je na język polski (s. 14)"; „Co Twoim zdaniem miał na myśli Sokrates, mówiąc: „Spiskujcie się, abym mógł was zobaczyć". Zapisz swoje myśli (s. 20)"; „Przeczytaj tekst. Wstaw brakujące słowa z odnośnika (s. 23)"; „Zapisz frazy, otwierając nawiasy (s. 29)"; „Przeczytaj fragment przemówienia ambasadora. Zwróć uwagę na strukturę tekstu. Czy różni się ona od struktury innych przemówień publicznych? Wyjaśnij, jak rozumiesz wyróżnione frazy i zdania" (s. 40); „Wysłuchaj przemówienia ambasadora Wasyla Zwarycza po polsku. Zapisz trzy kluczowe tezy tego przemówienia po ukraińsku" (s. 50). Jak widać, uczniowie nie tylko koncentrują się na rozwijaniu i doskonaleniu tradycyjnych umiejętności językowych, do których należą morfologia, gramatyka i pisanie, lecz także dzielą się swoją wiedzą z innymi członkami grupy, co jest niezwykle ważne. Angażują się m.in. w ciągłe dyskusje, dialogi i debaty, w których wymieniają się poglądami, prezentują cenne spostrzeżenia, a także analizują różnorodne zjawiska ze świata polityki i dyplomacji (s. 34: „Przeczytaj ciekawe fakty na temat sztuki elokwencji. Omów je"; s. 43: „Przeanalizuj przemówienie ambasadora pod kątem użycia imion własnych. Jaka jest ich funkcja? Podziel się swoimi obserwacjami z kolegami"; s. 44*:* „Praca w parach. Ułóżcie 5 pytań do tekstu. Zadajcie je sobie nawzajem i odpowiedzcie. Zwróćcie uwagę na wyróżnione słowo w tekście"; s. 128*:* „Praca w grupach. Zapoznajcie się z priorytetowymi zadaniami partii Udar. Zbadajcie, jak powinien wyglądać program przedwyborczy partii politycznej"). Każdy uczeń ma zatem możliwość wykorzystania nowych

słów, zwrotów i wzorców gramatycznych w rozmowach ze swoimi kolegami, co niewątpliwie przekłada się na efektywne opanowanie języka na poziomie profesjonalnym. Dzięki temu nauka staje się o wiele przyjemniejsza, bardziej interesująca, wciągająca i oferuje szerszy zakres korzyści edukacyjnych. Warto też zauważyć, że uczniowie, realizując ten podręcznik, odwołują się do własnej wyobraźni i kreatywności, co nie tylko służy wzmocnieniu ich kompetencji językowych, lecz również urozmaica proces uczenia się języka ukraińskiego. Takie zadania zaprojektowane są w następujący sposób: „Wyobraź sobie, że kandydujesz do Parlamentu Studentów uczelni. Spróbuj wygłosić improwizowane przemówienie przed kolegami z klasy i przekonać ich do głosowania na Ciebie. Zapisz główne punkty przemówienia" (s. 62); „Wyobraź sobie, że jesteś posłem. Napisz krótkie przemówienie parlamentarne, korzystając z podanych powyżej przykładów" (s. 75); „Korzystając z podanych powyżej przykładów i rekomendacji, spróbuj napisać osobistą notatkę z okazji zaproszenia Ambasadora Ukrainy na inaugurację Prezydenta RP" (s. 87).

Naszym zdaniem, można byłoby rozważyć możliwość dodania większej liczby zróżnicowanych zadań skierowanych na rozwój kompetencji komunikacyjnych. Do takich ćwiczeń możemy odnieść przygotowanie krótkich dialogów, rozmów, odgrywanie ról w parach lub grupach, a także angażowaniu się w debaty na określony temat. W niniejszym podręczniku autorki wzięły taką potrzebę pod uwagę i włączyły do niego ćwiczenia o podobnym charakterze. Niemniej jednak chciałoby się zobaczyć trochę więcej zadań interaktywnych, w których studenci dyskutują, analizują i porównują różne zagadnienia ze świata polityki, posługując się nowymi leksemami i zwrotami, których nauczyli się podczas lekcji. Współcześnie język jest nauczany i nabywany w sposób komunikatywny, co przesuwa nacisk z tłumaczenia tekstów na praktyczną umiejętność używania tego języka w warunkach społecznych.

Poza tym warto też przyznać, że wszystkie polecenia są jasne i nie wydają się skomplikowane, co powinno wpłynąć zarówno na motywację, jak i sukces językowy osób uczących się. Gdy przystępują do wykonania pewnego ćwiczenia, powinne one doskonale wiedzieć, jak i co powinne zrobić, a także być świadomym, czego się nauczą w wyniku realizacji tego podręcznika.

Podsumowując, podręcznik *Ukraiński w dyplomacji i polityce* jest idealny dla osób uczących się języka ukraińskiego jako języka obcego w różnych instytucjach edukacyjnych. Zawiera prostą i logiczną strukturę, odpowiednią terminologię polityczną i dyplomatyczną oraz bogatą gamę ciekawych wszechstronnych autentycznych ćwiczeń. Podczas pracy z

podręcznikiem studenci omawiają różne zagadnienia, tłumaczą fragmenty tekstów politycznych, słuchają, a następnie analizują fragmenty przemówień polityków, zapoznają się z treściami i strukturą dokumentów politycznych, a także wykonują ćwiczenia gramatyczne i leksykalne, które wzmacniają ich postępy językowe. Autorki zaprojektowały treści ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb uczniów oraz problemów, jakich mogą doświadczać w użyciu ukraińskiego w kontekstach zawodowych. Udało im się zapewnić odpowiednie materiały dydaktyczne, aby każdy uczeń mógł udoskonalić swoje kompetencje językowe i tym samym zrealizować swoje cele komunikatywne w środowiskach społecznych. Dlatego recenzowany podręcznik bez wątpienia ułatwi drogę do sukcesu językowego i sprawi, że nauka ukraińskiego będzie satysfakcjonującym doświadczeniem, zarówno dla nauczycieli, jak i uczących się osób.